

quod euacuari desideret, sed potius materia suppurari inepta,) melius, (tolerabiliusque est, cum ex duobus malis eligendum sit minus, cumque si prodesse non possimus, saltem non obesse debeamus.) Curati enim (hoc pacto, præpostere, neglecta hac cautela) citius intereunt (malo exasperato,) non curati vero longius vitam trahunt.

5. *Vbicunque exsicccandum est, non emolliendum est, seu emollientibus non uti licet.* Sic in vlceribus omnibus adstrictio & exsiccatio requiritur, si consolidare eadem sit animus; Sic in fracturis, callo & exsicccatione moderata opus est, vnde absurdum est eo casu vti cataplasmatibus, magis enim emplastris roborantibus & firmantibus locus est. Sic & in fissuris mammarum potius exsicccandum est.

6. *Vbicunque laxior est tonus partis iamdum natura sua, ibi emollientia minus conueniunt.* Et speciatim in affectibus pulmonum id valet. Pulmonum scilicet ipsorum, nam in pleuritide, vbi coquendum est pus, emollientia cum paregoricis sunt laudatissima. Quando vero in tussi, in asthma, phthisi, & aliis bronchia obstructa sunt & grauata, & quæstio incidat de emolliendis viis & laxandis, non æque locum habent sola. Quia enim magis laxant poros, materia etiam magis irruit, nec eo ipso æque expectoratio fit facilior. Hinc vt in affectibus pulmonum resoluentia sunt nobilissima interius; Ita quoque exterius emollientia cum resoluentibus sunt miscenda. Dantur enim quæ id vna præstant, vt sperma ceti emollit & resoluit, item vnguentum rubrum potabile, & similia.

LIBRI I. SECT. II. CAPVT II.

De

Adstringentibus.

Cum methodus medendi, quanta quanta est, per contraria fiat & absoluatur, ipsa quoque contraria iuxta se posita magis elucescant, hinc vt emollientia duris & strictis debentur; ita adstringentia laxis, iis tamen non solis, liqui-

dem & mollientibus opponuntur, & aperientibus, vnde latissime patent.

ADSTRINGENTIA enim velut genus quoddam sunt remedium plurium, quæ ceu species sub iisdem comprehenduntur. Vt enim non dicamus incrassantia, repellentia defendentiaque sub iisdem quoque contineri, de quibus seorsim propter latioremsum dicemus in sequentibus, ipsaque adeo absorbentia etiam huc referri posse, complectemur usum iuxta ac differentias hæcæ speciales subiunctis canonibus.

I. *Adstringentia cogunt & corrugant seu constringunt fibras.* Si nominis etymon spectemus, elegantissima latet metaphora, desumpta a colligandis, vel stringendis fidibus laxioribus, contorquendo & in se arctando. Hinc

(1.) Colligant & vniunt *fibras viscerum*; quando villi, parietes, seu *fibræ membranæ* eorundem molliores sunt, flaccidæ & expansæ, apprime usum habent, idque tanto magis, quia *ventriculus ipse totus membranosus est, & fibræ neruæ per totum corpus intertextæ.* Hinc ut robore villorum constante calor quoque & humores circulandi in quacunque parte bene habent, speciatim in ventriculo, adstringentia merito roborantium titulum obtinent, quatenus præter calorem, seu *archeum partis & fermentum specificum*, villos roborant, contorquent, & vniunt, ut contractioni & expulsionem magis vacare queant, vnde cinnamomum, nux moschata & similia dicuntur roborantia, quod singula illa respiciant, quæ collectivè & coniunctim ad ventriculi robur faciunt. Par ratio est hepatis, cerebri & aliorum.

(2.) Roborant etiam *fibras sanguinis.* Cum enim ipsa *M.S.* ad consistentiæ suæ robur obtinuerit fibras, quæ & ipsæ laxari queunt, & hinc fatiscere, adstringentia & has fibras constringunt, adeoque consistentiæ sanguinis, siquidem fuerit tenuior, rarefactione velut desciscens & impropportionata, velificantur. Valet id tum in peste, tum in cachexia, scorbuto, & syncope aliisque morbis, vbi sanguis est magis tenuis & mobilis.

(3.) Firmant *fibras nervosque & vincula ossium partiumque muscularum*, v. g. dentium alveolos, gingivarum robur partiumque

que

que continentium laxata vincula varia, sphincteres ani & vesicæ, ligamenta vteri. Sunt hæc quasi tenacula, *Klammern* / quæ vtrinque constringunt & firmas tenent partes ac instar cunei constringunt.

II. *Adstringentia condensant & insarciunt poros*, vnde tunc peculiari nomine dicuntur, prius quod præstant, *πυκνωτικά*, vi rarefacientibus contraria, ita enim CONDENSANTIA *Galeno* audiunt *l. 5. simpl. c. 14.* quæ poros contrahunt, coarctant & insensibilem transpirationem impediunt, quo sensu condensantia sunt, quæ non tam adstringunt in se, quam condensando adstrictionem post se relinquunt. Condensant vero poros magis frigida, quatenus spiracula caloris plus iusto hiantia contrahunt, vnde sufficiente ad hoc sola velut refrigeratione agunt, adeoque debilius contrahunt, quam priora. Quod enim valenter & constipare & constringere debet, vt ex dictis patet, robur quoddam remittens ac durum habeat oportet, quo cum careant medicamenta aquæ naturæ, tenues quidem poros in vnoquoque corpore contrahunt atque condensant, aut totam partem, quoad fibras & villos, valentius constringere nequeunt.

Hinc vsus habent hæc adstringentia, seu condensantia specialius dicta, vt cutis compactior, densiorque reddatur, tum ad euitandas externarum causarum iniurias, tum ad nimium sudorem spirituumque dissolutionem inhibendam, quare extrinsecus potissimum vsurpantur.

Posterius quæ præstant, dicuntur peculiari nomine INFARCIENTIA, illinentia, *εμπλαστικά καὶ ἐμφρακτικά*, obuiuscantia & obstruentia, quatenus iuxta *Galenum l. 5. simpl. cap. 11.* corporis poris seu meatibus illita, iis tenaciter adhærent, seu quæ substantia sua crassa, lenta & glutinosa meatus corporis oblinunt, opplent, atque obstruunt, citra omnem acrimoniam & mordacitatem. Si enim mordax esset tale medicamentum, hæere in poris non posset, sed facile excerneretur, liquando partem, vel euocando humorem, quod attrahentia præstant. Et conueniunt hæc ex parte cum emollientibus, quatenus lentore pollent, viscedine, mucilagine vel vinctuositate, vnde diffuere humores vetant.

Hinc

Hinc usum habent emplastica hæc, cum incrassantibus communia, in sputo cruento sedando, item ad dysenteriam, quo fluxus compescatur, acrimonia materiæ mitigetur, & intestina oblinantur munianturque aduersus humorum affluentium acredinem. Exterius vero ad sistendum sanguinem, cohibendos sudores immodicos, & per accidens vna ad suppurandum, de quo iam diximus.

III. *Adstringentia incrassant, figunt & domant humores.* Rememorantur & cogunt humores efferatos, tenues, & impetuosos, ut frenum indepti restitent, figantur & quiescant; Vnde speciatim si tenues fuerint, audiunt *INCRASSANTIA*.

Hinc frenum sunt bilis, frenum seri, salium & fermentationis p. n.; hinc retardant impetum excrementorum in vomitu, diarrhœis, dysenteria, hypercatharsi, cholera, incontinentia urinæ, diabete; affluxum item sanguinis & seri impetuosum, vnde *DEFENSIVA* audiunt, & *INCREPANTIA*.

IV. *Adstringentia constringunt, coangustant & contrahunt oscula vasorum,* vnde speciatim Galeno & aliis tunc audiunt *occludentia*, Gr. *συναπτικὰ, στενωτικὰ, στενωτὰ*, quatenus *ἀναστομάσεις*, id est aperta venarum & arteriarum oscula coarctant, sensibilesque excretiones cohibent, claudunt, nec quicquam quod sensu percipi queat, de sese emittunt, vnde *ischæma* & *traumatica* huc spectant. Hinc conueniunt in vulneribus, erosionibus, rupture, hiatu, in hæmorrhoidibus aliisque sanguinis fluxionibus cohibendis.

V. *Adstringentia fluxionum & effusionum remedia, non solum affluxum & influxum, sed & effluxum moderantur.* Hinc locum habent eximum interius & exterius, in fluxionibus quibuscunque & motibus sanguinis omnibus, ab interno vitio exitu affectato, in hæmorrhagiis narium, mensibus & lochiis immodicis, sputo, vomitu & mictu cruento. Remedia sunt optima fluxionum sanguinis, in dictis & aliis casibus. Fluxionum seri, in catarrhis acris, falsis, tenuibus, phthisin & hæmoptysin minitantibus, in ichore ulcerum seroso, fluore albo; fluxionum feminis in gonorrhœa &c. varie miscenda cum abstergentibus, traumaticis, roborantibus & opiatis.

Ex

Ex quibus recensitis specialibus vſibus generalis magis eluceſcit, & exhauritur magis adſtringentium doctrina, quatenus *ἐνέργεια* illorum in eo conſiſtit, quod tum *contentos* humores fluxiles, tenues, in impetu ſuo coerceant, ipſosque increſſando, inviſcando, concentrando cohibeant & in centro detineant, ne impetuoſe exundare, rareſieri, & exitum affectare poſſint; tum *continentes* poros vaſorum, fibrarum, parietum, & viarum corrugent, criſpent, colligent, & incuneent, vt velut aggere poſito retineant & auerruncent irruentes humores.

Neceſſum itaque eſt, vt texturam obtineant ad quietem magis, quam motum humores aptandi; adeoque cum calori dilatanti, rarefactioni & mobilitati ſit obuiam eundum, mutantur adſtringentia virtutem ſine dubio maxime a principio terreo, & ſalino acetoso, vt illa κατ' ἐξοχήν dicantur & ſint adſtringentia, quæ hæc duo mixta & combinata habent magis, ac prædominantia, vnde gradibus variant, vt quo magis acidum terreo remixtum eſt, eo maior etiam obſeruetur adſtrictio; quo magis diſſociatæ huiusmodi particule aquoſis, aliisque, eo minus & fere non niſi improprie dici queant adſtringentia.

Cum vero, vt ex dictis claret, magna ſit adſtringentium latitudo, pro varietate inſigni concurrentium ad morbos fluidos, hinc quæcunque cauſæ fluiditatis ſunt contraria, etiam ſub adſtringentibus militant.

Prius tamen, quam de gradibus his dicamus, addendum & illud eſt, quod adſtringentium latitudo etiam ex miſcela aliarum particularum eluceſcat. Vtut enim proprie adſtringentia ſint frigida & ſicca, vtpote cauſis fluxionum contraria, & cognofcantur ex ſapore acerbo, aſtero acido, & quæ acerba ſunt, aſteris fere efficaciora deprehendantur & omnium maxime ſtyptica; obſeruandum tamen eſt, non omnia adſtringentia frigida eſſe. Sunt enim quædam, quæ valenter adſtringunt, tantam nihilominus adepta caliditatem, vt corpus etiam exurant, vt *Œlum vſtum*, ſeu *⊙* *⊙* *li*, quin calefaciendi ſine vſurpentur toto die, vt cinnamomum ex aromatibus, aloe ex gummatibus, & alia.

H

Hæc

Hæc scilicet ob heterogeneitatem particularum adstringunt quidem, sed adstringendi hanc virtutem habent limitatam, & sigillatam una cum acrimonia, aromatico, dulci, amaro charactere, quin & pulposa, oleosa, balsamica simul sunt quandoque, vt nux moschata; vnde & adstringentia quædam sunt *generalia*, quædam *specificæ*, non omnia omnibus conuenientia. Seu adstringentia (quæ distinctio in praxi hinc locum habet maxime,) alia sunt *sibi relicta*, proprie & κατ' ἐξοχήν dicta, terrea & austera &c. alia *comitata*, amara, vt absinthium, aromata, vt cinnamomum & sic porro; vel exspecificis cephalica, stomachica, hepatica.

Sufficit tamen, omnia hæc adstringere ob principium dictum terreum, & austerum remixtum, magis vel minus; Hinc enim differentiam ratione maioris & minoris non exiguam quoque habent, vnde quædam *leuiter adstringunt*, quædam *mediocriter*, quædam *summe*.

Sic *primo gradu* & remissius adstringunt, quæ austerum *leuissime possident*, & *expansum terreis*, vt sunt (1) *terrea*, ἀραια omnis qualitatis excessiua expertia, & quasi talia, siccantia & absorbentia, alcalina fere natura prædita, vt vnicornu fossile, corallia, creta, bezoardicum martiale, ☉ cinnamomi, lapis hæmatites, spodium; ex vegetabilibus *flores balaustior. rosarum rubr. papaueris rhexados, folia bellidis, polygoni, millefolii, pyrolæ, faniculæ, virg. aureæ. radix plantaginis*, quo & musci spectant, vt vñea cranii humani, lichen & alia.

Referrî huc quoque queunt (2) *aquea*, licet improprie paulo sint adstringentia, quorsum spectant ex vis destillatis *plantaginis, polygoni, cinamomi cydoniata, bursæ pastoris tormentillæ*; par ratio est decoctorum ex iisdem, & siruporum similium nonnullorum.

Vtraque hæc præcipue conueniunt, quando humores peccant acetosi magis, quatenus illa absorbent, hæc diluunt & temperant, vnde & huc referri possunt amara plurima, quippe quæ hinc inter roborantia præcipua sunt, vt rad. cichorii, rhabarbarum, absinthium ponticum &c. itidem acori & bili vna debita.

Sic

Sic *secundo gradu* adstringere statui possunt mucilagine & lentore conspicua, seu aquoso concreto, vt radix symphyti, gummi arabicum; seu aquoso-oleoso, vt semen hyoscyami, plantaginis, 4. frigida maiora, papaueris albi, quorsum & dulcia & pulposa referri queunt, sirupus de symph. papau. plantag. pilosell. conferua rosar. symph. item vnguentum Comitissæ, quæ tamen oleosa & lubricantia improprie magis adstringunt; seu terreo, vt terrea lemnia, sigillata, bolus armena, quæ alias κατ' ἐξοχήν dicuntur incrassantia, item emplastica; seu austeriuscula simul, vt trag. granorum actes, quæ & ob lentorem farinaceum concretum, & acinos sambuci egregium est remedium; Seu sulphureo, vt sanguis draconis, nux moschata, mumia, succinum in catarrhis suspendendis, vitellum oui. Ex compositis huc spectant ad hanc classem sperniola Crollii, emplastrum contra rupturam, de crusta panis, ceratum sandalinum. Et hæc inprimis locum habent, quando fluxiles & tenues sunt humores, vt accessu horum viscosiores reddantur, seu incrassentur & sic ad frugem redeant.

Sic *tertia classis* est eorum, quæ eminentiori gradu corrugandi fibras potentiam in ipsa lingua & faucibus exerunt, licet iterum mansionibus suis distincta. Ex vegetabilibus talia sunt radix bistortæ, tormentillæ, vna bezoardica vi hinc prædita, item sorba, cydonia, gallæ, mespila immatura, corna, fungus, salicis, betulæ, terra Japonica. Potentissima vero adstringentia præ vegetabilibus inprimis sunt mineralia, O, Glum, quæ hinc liquorem stypticum hodie tam decantatum largiuntur, crocus ætis adstringens, O vstum, ☉ Oli, & ex his preparata alia. Ex compositis tinctura coralliorum, antiphthifica, ætis adstringens, æris Oli, essentia terræ Japonicæ, traumatica, extractum tormentillæ, bistortæ, puluis stypticus Crollii, noster probatissimus; Ex sirupis, sirupus coralliorum, myrtinus. Hinc tostamagis adstringunt, vt rhabarb. tostum.

Improprie magis id præstant acida, quæ figendo salia volatilia humorum partim sanguinem coagulant & concentrant, vt ☉ Oli & +, interno vsu;

H 2

vsu

vsu potissimum externo. Ob erosionem tamen & liquiditatem minus proprie dictorum classi accenseri queunt; seu illis non æque est fidendum, non tuta sunt adstringentia.

Improprie etiam communia singulis hunc faciunt opiata & cum his mixta, v. g. theriaca, essentia theriacalis, ~ theriacalis, extractum theriacæ, laudanum opiatum, essentia anodyna, pulvis anodynus, pilulæ de cynoglossa & similia.

Et tertius hic ordo magis conuenit, quando biliosi acres peccant humores. Quæ ut magis pateant, distingui iterum potest inter actum adstringendi completum, & incompletum; Incompletum vocando, qui non omnia præstat perfecte, quæ ad adstrictionem requiruntur; completum, qui contra. Requiruntur nempe ad adstrictionem perfectam 1. humor influens, affluens vel effluens, seu contentum; 2. Vasa, pori, cutis, fibræ dimittentes, seu continentes. Quæcunque igitur adstringentia vtrisque debentur, illa complete & perfecte sunt talia, & vice versa.

Hinc tertii ordinis proprie dicta id cum præsent magis, illis etiam magis fidi potest. Vtque hunc finem feliciter assequamur, insigne strategema est, ut adstringentia cum figentibus miscemus, seu styptica cum figentibus mixta magis adstringunt; Et opiata quoque cum adstringentibus magis, sine his minus fide adstringunt.

Præter hæc vero quædam notatu digna occurrunt, & quidem tum respectu adstringentium, tum respectu partium, quibus debentur.

1. *Adstringentia seligenda sunt appropriata, seu cause & parti magis conuenientia.* Hinc stomachica & cephalica debent esse aromatica; Hinc in fluxibus malignis magis conueniunt simul bezoardica; In hæmorrhagiis simul conglutinantia; in hepatis & ventriculi affectibus acida quoque.

2. *In adstringentibus semper ratio habenda ventriculi; nec ultra quam pororum & fibrarum, vel viscerum ratio permittit, adstringendum est.* Quatenus enim terrea sunt, fermentum ventriculi destruunt, quatenus austera & fixiorum partium, euaporationem chyli impediunt. Id ipsum quoque in affectibus pulmonum valet.

3. Ut

3. Ut augent adstringentium vim anodyna, sic moderantur eandem resoluentia; seu alcalina, seu alia tenuium partium, quæ Ole austero minus pollent, maxime necessaria, ne humor qui dissiici debet, magis subsistat, ichorescat, & corrumpatur. Valet id imprimis in spūto & vomitu cruento, & casu ab alto, vbi lapides cancerorum, mel, acetum respectiue profunt. Hæc etiam cauent, ne nimis seu vltra terminum naturalem adstringatur, quod itidem notari meretur, tum in dysenteria, vbi bezoardica magis eligenda, tum in affectibus pectoris.

4. Vbicunque motus humorum promouendus, adstringentibus non locus est. Vbi scilicet viæ magis dilatandæ, fibræ laxandæ, humores potius resoluendi & incidendi, tum interne, tum externe adstringentia non conueniunt.

5. Exterius frigida magis repellunt, non promiscue tamen locum habent in omnibus partibus. Adstringentia exterius quoque humoribus & vasis debentur; illis, vbi impetus, rarefactio & effusio sistenda, vnde audiunt repellentia; his, vbi oscula occludenda, vt in vulneribus & aliis læsionibus, vbi ischæma dicuntur, vtraque inferius quoque seorsim spectanda.

6. Roborandi sine exterius acidula & aromatica magis profunt; vt penetrationem nimirum sortiantur, ipsa in se terrea, vnde etiam magis alterando, in dictis casibus, quam constrictione fere præstant. Exemplo sit vomitus, diarrhoea, dysenteria, vbi & theracalia locum habent.

7. Adstringentium vis, vbi paulo post remittit, nouis dosibus inuandæ est. Vt constans sequatur effectus; contra ea desistendum, vbi metus recidiuæ non est, vel mitiori gradu procedendum. Hinc in hæmophthysi 1. pulueres, 2. tincturas, 3. infusa & decocta vsurpamus.

8. Adstringentium nature alia præ altera forma externa est conuenientior. Hinc cum humorem fluxilem debeant componere & frenare, solida præ liquidis, & liquida concentrata præ diffusis adstringunt. Natura enim ipsorum est terrea, quæta, contraria fluxilium. Hinc decocta, potiones & aquæ adstringentes proprie & strictè loquendo non sunt, vel saltim refractam &

diffusam magis exerunt stypticam virtutem; multo minus, quæ ob heterogeneitatem humores turbant facile, vt emulsiones.

9. *Quæcunque adstringentia particulas habent laxiores, vel acriores, minus tuta sunt, quibus fidere possis.* Sic de acidis iam diximus. Conueniunt nempe magis externe, & vbi humores potius peccant, quam villi erosi, vt in V. S. raninarum ad hæmorrhagiam compescendam aceto vtimur. Sic *dulcibus*, vt sirupis, *minus fidentum* est quoque, partim quia roscidis sunt implicitæ particula adstrictoria, vnde minus incuneare possunt laxa; pulposa & dulcia enim potius emolliunt & lubricant; partim quia fermentandis humoribus apta sunt. Exemplo sit sirupus myrtinus, de rosis siccis, de symph. Fernelii, vnde magis in affectibus pectoris, magis condimenti & secundarii remedii locum sustinent. Sic balnea adstrictoria minus sunt fida; Vnde demulcendi, roborandique sine quidem adhiberi possunt thermæ, in vteri squalore & inde oboriente sterilitate cum successu; sed in mensium fluxu immodico, etiam præseruatiue minus. Quin si præseruatiue adstringentibus balneis vtaris, cauto opus est, ne menses ordinariæ fluxuri impediuntur, quod illæ hinc expertæ sunt cum suo damno, quæ vt virginitatem mentirentur, adstrictoriis curarunt balneis.

Sic clysteres adstringentes infidi sunt, proprie dicti, nam *ἐπιμεγαλινὰ* pingua temperata locum quandoque habent, vt taceamus, quod in *Opiologia* adduximus, ab adstringentibus seu terreis, seu gummosis facile dolores & obstructiones oboriri.

Sic forus & suffimenta adstringendi sine minus locum habent. Sunt quippe suffimenta tenuium partium, & calor coniunctus dilatat poros, dilatatos vero fluxio maior insequitur, vnde ex fol. quercus & similibus apud practicos laudati suffitus frustra fere præscribuntur.

Sic vnguentis & linimentis adstringentibus fidi non potest. Conueniunt potius emplastra glutinantia & roborantia ex topicis; Quin iuuant etiam fere hæc per accidens naturam, quatenus exteriores partes laxando diuertunt, vt vnguentum Comitissæ in mensium fluxu immodico locum habet. Sunt enim
inter

inter se e diametru opposita pinguia laxantia, & astringentia terea, austera.

10. *Adstringentia cum cibis non commode dantur, ante vel post vera data, etiam alimentosa, diuersum sortiuntur effectum.* Cum cibis non danda, quia, ex nostra hypothesi, chylificatio fieri debet euaporatione partium alibilium continua, primum subtilium & volatiliorum, hinc & grossiorum; adstringentia vero huic euaporationi sunt contraria, vnde videmus quoque ab hisce assumptis alimentosis grauitatem ventriculi oboriri & anxietatem saepe, quatenus euolui renuunt & rareferi. Ante cibum vero sumptorum alimentosorum, v. g. cydoniorum, non idem effectus est, qui post illum sumptorum; dum enim motu peristaltico suo & corrugatorio fibrae ventriculi propellunt contenta, necessum est variari id ipsum, prout cibi ingesti inueniunt strictas magis fibras, vnde minus transire possunt, vel iis ingestis stringuntur magis superiores, vnde laxantur inferiores. In ventriculo quippe motus huius est principium. Hinc laxitas alui ab adstringentibus accidit per accidens.

11. *Vbicunque coactius sunt fluxiones, sanguinis, aliorumque humorum, adstringentia easdem non remorantur, sed promouent potius.* Per coactiuas intelligo ab obstructione vasorum, & ab ordinario denegato spatio, ab *ὀγκασμῶ*, a copia, ita vt sanguis contineri alueis suis non possit pra angustia, & rarefactione nimia, sed cogatur derelinquere stationem & alibi exitum querere. Quando itaque datis tunc temporis adstringentibus tenduntur & corrugantur magis fibrae, angustaturque magis spatium, fieri aliter non potest, quam vt exprimatur cogaturque humor. Hinc id videre est non solum in hydropicis & cachecticis, quibus frequentius haemorrhagiae narium fiunt, verum & in hypochondriacis, scorbuticis, splenicis. Imo etiam haemorrhoides ipsae ex hoc fonte vt plurimum scaturiunt, & mensium immodicum profluuium. Conueniunt autem illa potius, quae sanguinis circulum in ordinem redigunt, auferuntque vim illam coactivam, V. S. purgantia & aperientia ipsa. Optima caeteris paribus & tunc sunt acida.